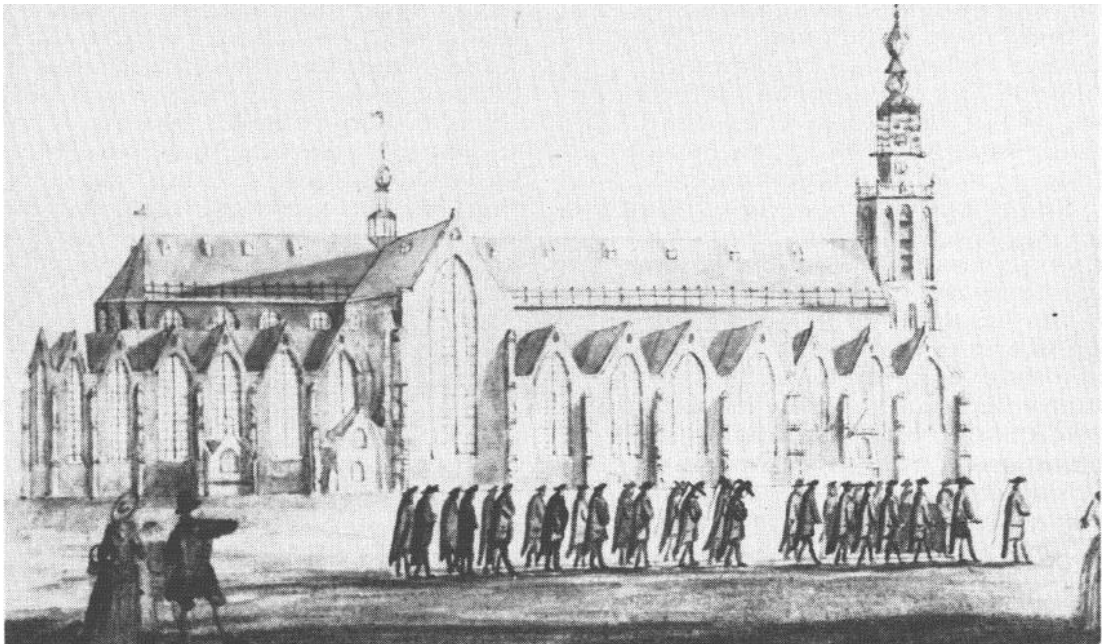

HET OUDE KERKHOF VAN DE SINT-JAN

Oorspronkelijk betekende kerkhof niets anders dan een, meestal ommuurd terrein bij of om een kerk. Al in de vierde eeuw van onze jaartelling ontstond echter het gebruik daar ook doden te begraven. En dat is zo gebleven totdat in het begin van de vorige eeuw het begraven in en bij de kerk van overheidswege werd verboden. Toen moest worden omgezien naar een groter terrein en dat werd dan meestal gekozen buiten de bebouwde kom van stad of dorp. Dat men daarna lange tijd - zelfs nu nog - die begraafplaats met de naam kerkhof bleef aanduiden, is begrijpelijk.

Nadat de **St.-Janskerk** in 1361 bij een stadsbrand in vlammen opging, werd deze blijkbaar niet zo solide herbouwd, want in 1404 was de bouwvalligheid al zo groot, dat er opnieuw van herbouw sprake was. In 1410 kon de herstelde kerk weer in gebruik worden genomen. Deze had toen de vorm van een hal-lenkerk, met drie beuken en een stomp afgerond koor.

Al snel zou het vuur weer toeslaan: een tweede grote stadsbrand legde in 1438 stad en kerk opnieuw in de as. Bij de wederopbouw van de kerk werd het grondplan drastisch uit-

• *Begrafenisstoet op weg naar de kerk. Naar een gekleurde afbeelding in het register op de Resolutieboeken van de St.-Janskerk der Stadt Gouda. Aanvang nemende 1640, 1724, 1745, 1759, 1771. In Gemeentearchief van Gouda.*

Temeer daar op sommige begraafplaatsen een eenvoudige kapel werd gebouwd, zoals in Gouda op de r. k. begraafplaats aan de Graaf Florisweg.

gebreed. Aan de noord- en zuidzijde kwamen er twee nieuwe beuken bij, met een dak, gevormd door steek- of dwarskappen.

Op 31 mei 1443 vond de plechtige inwijding

van de kerk en het hoofdaltaar plaats door Johannes van Cork, vicaris van bisschop Rudolf van Utrecht, Enkele tientallen jaren later, in 1485, werd de fundering gelegd voor een nieuw koor, dat in 1510 zijn voltooiing vond. De kerk had toen haar definitieve grondplan gekregen, zoals dat nu nog bestaat.

Het vergrote vloeroppervlak bood een ruime mogelijkheid tot begraven in de kerk, wat eeuwenlang een der voornaamste bronnen van inkomsten van de kerkmeesters was. Niet iedereen was echter zo bemiddeld dat hij zich een graf in de kerk kon kopen of huren. Een groot deel van de Goudse bevolking werd dan ook na hun overlijden begraven op het kerkhof, dat zich uitstrekte rond de St.-Janskerk.

Voor de bebouwing aan de zuidwestelijke zijde van de Korte Tiendeweg was ontstaan, stond het deel van het kerkplein ten noorden van de kerk bekend als "die kerckroester". Deze naam bleef tot in het begin van de 19e eeuw bewaard. Zij hield verband met de aanwezigheid van ijzeren roosters in de toegangen tot het kerkhof en de kerk. Die roosters waren nodig om honden, varkens en ander rondlopend vee te verhinderen op het kerkplein te komen; zij duiden bovendien de grens tussen het geestelijk en wereldlijk gezag aan. *1

In de loop der tijden vervaagde die grens, De straat rondom de St.-Jan, die men nu Achter de Kerk noemt, was ten dele openbare weg. Vandaar dat in de 18e eeuw de kosten van de bestrating werden verdeeld tussen de kerkelijke en de burgerlijke gemeente.

Het begraven van de doden in de kerk en op het kerkhof werd in de 15de eeuw verzorgd door "graefmacers": begrafenisondernemers zou men nu zeggen. Klaarblijkelijk deden zich bij de verzorging ervan nogal eens moeilijkheden voor, vermoedelijk vooral van financiële aard, tussen de graefmacers en het kerkbestuur. Voor het stadsbestuur vormde dat in 1482 een reden bepaalde voorwaarden te verbinden aan het recht van begraven van de kerkmeesters.

Het originele perkamenten charter, waarop dit alles staat beschreven, bevindt zich in het kerkarchief van de St.-Jan. Er onder hangt, in groene was afgedrukt, een stadszegel met twee sterren (de oude afbeelding van het stadswaapen van Gouda, nu nog in gebruik als vignet van "Die Goude").

De inhoud van deze oorkonde luidt als volgt:
"Wij schout, burgemeesteren, schepenen en gemene vroedschap der stede van der Goude doen cond alle luiden dat wij gegung en

gegeven hebben die kerkmeesters ter Goude tot der kerken behoef het graafmakerschap met zijn toebehoren ten ewigen dage
— behoudens dat de kerkmeesters die nu zijn of namaals wezen zullen het graafmakerschap niemand en zullen laten verpachten, noch weggeven, noch belenen
— overmits twist en geschillen die hier voortijds over zijn geweest
— dan alleenlijk dat te doen bedienen bij een getrouwe man en de profijten die daar (uit voort) komen, die zullen de kerkmeesters alle weken of alle veertien dagen ontvangen tot der kerke behoef van degene die dat bedient
- en omdat wij dit vast en gestade zouden willen hebben, daartoe hebben wij tot een oorkonde der waarheid het voorschreven stadszegel aan deze brief gehangen

Gegeven op de veertiende dag in october In het jaar onzes Heeren m cccc twee & tachtich (1482).

Hierna keerde de rust weer en kwamen de inkomsten van het begraven voorgoed aan de kerk.

De Goudse kloosters, in de 15de eeuw ongeveer tien in getal, hadden alle het privilege verworven er een eigen kapel en een eigen kerkhof op na te mogen houden. *2 Op dit kerkhof werden de religieuzen begraven Gaf ook een burger de wens te kennen binnen de kloostermuren ter aarde te worden besteld, dan moest daarvoor aan de pastoor van de St.-Janskerk de gewonevergoeding voor het begraven worden betaald. Zo betaalden de Clarissen aan de Nieuwehaven een kroon aan de St.-Jan voor het begraven van een nietkloosterling op het kerkhof van hun convent,

GEVOLGEN VAN DE HERVORMING

Toen de St.-Janskerk tengevolge van de 'Hervorming' in 1572 enige tijd werd gesloten, vond het begraven in de kerk gewoon doorgang. Er was immers geen andere mogelijkheid. In de jaarrekening van 1573 van de St.-Janskerk vinden we onder de post: "begraven in kerck en cloesteren" *3 enige malen de naam van het Collatie- en Minderbroedersklooster vermeld achter de naam van de overledene. Na 1572 ging het begraven binnen de kloostermuren nog korte tijd door. In de jaarrekening van 1580 wordt voor de laatste maal de toevoeging "cloesteren" gebruikt, nadat er al enkele jaren geen melding van begraven in de kloosters meer was gemaakt.

De kloostergebouwen van de Collatiebroeders aan de Jeruzalemstraat werden in 1573 tot Weeshuis bestemd. Het Minderbroeders-

klooster werd op 16 augustus 1576 verkocht voor de sloop. Het stond aan het eind van de Spieringstraat en het zuidelijk deel van de Groeneweg **| de tegenwoordige Tuinstraat.

TARIEVEN BEGRAFENIS EN KLOKLUIDEN

De tarieven die waren vastgesteld voor het begraven en voor het klokluiden geven eveneens informatie over de wijze waarop een en ander plaatsvond. Hiervoor werd als voorbeeld gekozen de tarieven van het jaar 1573, aangezien mag worden aangenomen dat de gereformeerden, na de toewijzing aan hen van de St.-Janskerk met zijn omvangrijke administratie, zo snel mogelijk orde op zaken hebben gesteld.

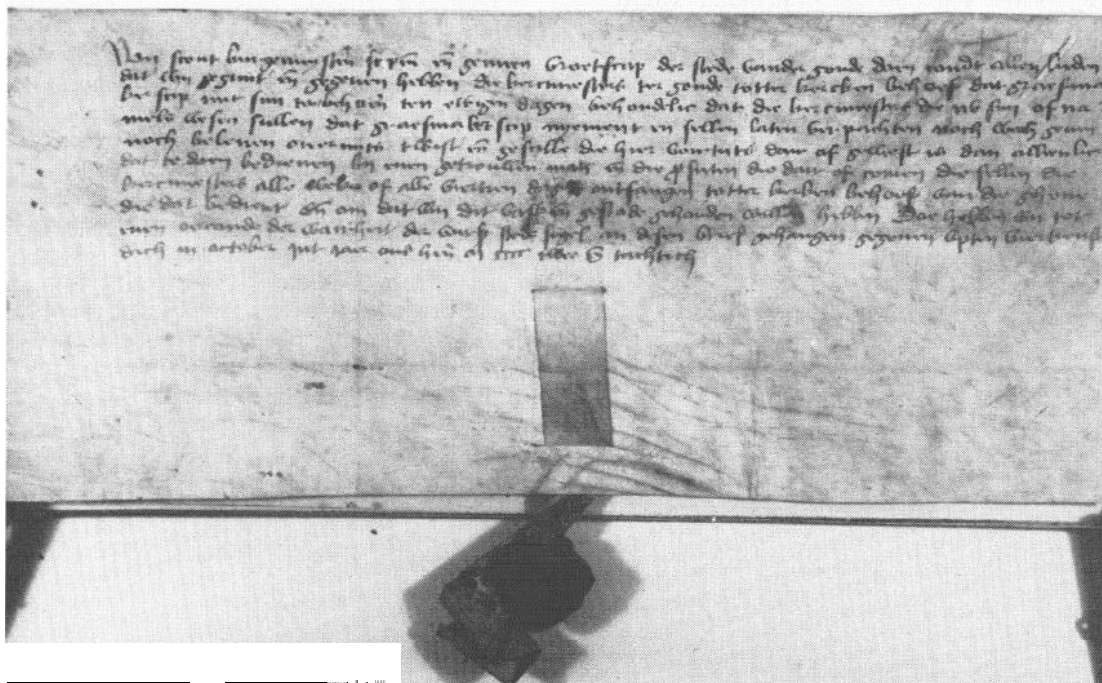
ontving altijd 4 ½ stuiver, onverschillig de plaats van het graf.

Voor de kerk en het kerkhof waren de tarieven voor klokluiden gelijk. Hoe meer klokken er werden geluid, des te deftiger was de begrafenis en des te hoger het bedrag. Ook in die tijd droegen de klokken namen en die worden dan ook in de tarieven genoemd:

twee klokken: Gabriel en Maria: 5 stuiver
drie klokken: Gabriel, Maria en Salvator: 14 stuiver

vier klokken: Gabriel, Maria, Salvator en Johannes: 42 stuiver.

De klokluiders moesten zich aan het begin van de dag bij de koster vervoegen om te horen of en wanneer er geluid moest worden en met welke klokken. Bij veel begrafenissen

■ Het charter van 14 oktober 1482 dat aan de kerkmeesters van de St.-Jan "ten ewigen dagen" het recht van bearaven toestond.

De kosten van begraven op het kerkhof waren in dat jaar als volgt:

een graf in de straatsteen: 3 ¼ stuiver

een graf in de platte steen: 2 ½ stuiver

een graf in de aerde 1 ½ stuiver

Kennelijk betreft het hier een verschil in aanzien van de begrafenis. Vergelijkt men hiermee het bedrag van een graf in de kerk, dan blijkt daaruit het grote verschil, want dat bedroeg 32 ½ stuiver. Voor een kindergraf, waarschijnlijk in die tijd tot 12 jaar, werd in de kerk en op het kerkhof de helft van het normale bedrag berekend. De graefmacer

op het kerkhof zullen de klokken wel gezwoegen hebben, vanwege de voor velen te hoge tarieven.

DE BEGRAFENIS

Voor de burger uit de Middeleeuwen en nog lang daarna was de begrafenisstoet een vertrouwd verschijnsel in het straatbeeld van alledag. Men was vertrouwd met de dood. De begrafenisstoet was voor een teraardebestelling op een kerkhof zeer eenvoudig. Achter de baar liep de familie, waarbij iedereen zich kon aansluiten. Een begrafenis in de kerk ging met

meer ceremonieel gepaard. De lijkkoets kwam echter pas aan het eind van de 18de eeuw in algemeen gebruik. Zo'n begrafenis in de kerk is echter een onderwerp apart.

Bijzondere gebeurtenissen, zoals oorlogen, belegeringen en epidemieën van de zo gevreesde pest en cholera vonden een duidelijke weerslag in de aantekeningen van begraven. Pestslachtoffers werden in Gouda begraven op een speciaal daarvoor bestemde plaats, naast het Pesthuis, nu het Nieuwe Marktgebied. Daarvoor ook op andere plaatsen, zoals buiten de Potterspoort, waar in de 15de eeuw het oude Pesthuis was gevestigd.

Een voorbeeld is te vinden in de jaarrekening van de St.-Janskerk over 1574, toen Gouda de gevolgen ondervond van het beleg van Leiden. Om die stad te ontzetten, kwam tengevolge van het doorsteken van o.m. de IJsseldijk ook de wijde omgeving van Gouda onder water te staan. Velen vluchtten van het platteland en zochten bescherming binnen de Goudse stadsmuren, soms om er te sterven, uitgeput door hongersnood en vermoeidheid.

Vergelijkt men de aantallen begrafenissen op het kerkhof tussen 1573 en 1574 dan is er een duidelijk verschil:

kerkhof	1573: 515 volwassenen
	342 kinderen
idem	1574: 1240 volwassenen
	567 kinderen

Ook bij het aantal doden dat in de kerk werd begraven, is dit verschil te zien!

1573: 201 kinderen en volwassenen
1574: 449 kinderen en volwassenen

De doodgravers noteerden zorgvuldig de namen van de personen die zij ter aarde hadden besteld. Deze werden later door de secretaris of rentmeester van de kerkmeesters overgenomen in de jaarrekeningen. Zelfs aan het anders zo keurige handschrift is te zien dat in de maanden september, oktober en november van 1574 het aantal doden zo groot was, dat met de begrafenissen spoed betracht moest worden. Desondanks werd de moeite genomen om bij het ontbreken van de naam toch een soort aanduiding te geven, zoals: een lantman van Alfen, een landwifff van Zevenhuysen, nog een van Zevenhuysen, een boucvercoper uyt Leyden, een vreemt man, een jonckman van Leyden enz. Men krijgt hieruit wel een beeld van de onrust en de onzekerheid die er in die tijden heerste.

In die lange reeksen van anmen zou men er bijna overheen lezen, maar in die roerige dagen werd ook Dirck Crabeth op 14 november 1574 in de St.-Janskerk ten grave gedragen. Hij rust daar temidden van de Glazenpracht, waaraan hij tijdens zijn leven een bijdrage heeft geleverd en die hem tot op de dag van vandaag een onsterfelijke naam heeft bezorgd: De aantekening is heel eenvoudig: d c pietersz glazeschrijver. . .

Ditte Ontfangen vande Meeren & Regenten van hte. Almoesfeniershuysen binnen deese stad, over Severantie van 108 denne. Doodkisten, soo groot als klein in den Jaare 1563 gedaen, Gedragen de te Samen		1577	7	-
Ditte Ontfangen over Severantie van 3 denne. Doodkisten, als een voor een Joodin, een voor een Schippers knecht en een voor den Armen van Gouderech		7	10	-
Tomma		234	17	-

• De afrekening uit 1763 laat 108 dennenhoutenkisten zien die aan het Weeshuis zijn geleverd en drie kisten voor "een Joodin, een Schippers knecht en een voor den Armen van Gouderech".

DOODKISTEN NAAR RANG EN STAND

In de wijze waarop de doods-kisten werden vervaardigd, was het verschil tussen rijk en arm duidelijk merkbaar. Betaalde men **particulier**, dan was men verzekerd van een kist van "goet en bequaam vuurenhout", binnen en buiten geschaafd en aan de buitenzijde zwart gelakt. De kisten voor de armen en die door de kerk aan het Gasthuis en de Weeshuizen werden geleverd, moesten eveneens van goede kwaliteit zijn, maar van het goedkopere **den-nehout**, ruw en ongeschaafd. De kisten voor het Gasthuis werden eens per jaar door de koster van de St.-Janskerk afgerekend "volgens de kerfstok". Dit was een latje waarop met inkepingen bepaalde aantallen werden aangegeven. De kerfstok werd ook gebruikt door winkeliers, die hieraan konden zien **hoeveel** een klant op krediet had gekocht. Aan dit gebruik is de bekende uitdrukking "iemand heeft iets op zijn kerfstok" ontleend.

GROTE RESTAURATIE VAN DE KERKHOFMUUR EN TWEE BRUGGEN

In de jaren negentig van de 16de eeuw is er sprake van een gezonde financiële toestand. Immers, in 1953 lieten de kerkmeesters een verhoogde lichtbeuk op het schip van de kerk bouwen en voorzien van ramen, waarin het wapen van de stad Gouda in gebrandschilderd glas werd afgebeeld,

In 1598-1599 vond een grote opknopbeurt plaats aan de kerkhofmuren en twee bruggen.

De gespecificeerde rekening (eigenlijk een rapport dat 24 bladzijden telt) vermeldt de kosten van materialen en arbeidsloon. Bij de namen van alle werklieden is hun huismerk weergegeven, zoals men ook vaak tegenkomt in oude stenen, bijv. in de pilaren van de St.-Janskerk. Op grond van de in het werk **aangebrachte** merken vond later de betaling plaats.

Aan het slot van de restauratierekening vinden we een merkwaardige post: "Item also

Pro Deo

Billiet van aangevinge, wegens het Middel van 't Begraven.

Ick ondergeschreeve verklaere by desen, in gevolge van de Ordonnantie op 't Middel van 't Begraven gemanereert, aangevinge te doen van het Lyk van *Nae Cijje Jante: van der aal huysv. van Louwint Jante: Nobelle de Litteren Gelyng en pottenpoorten* als behoorende onder de Classis van d'onvermogene, Gedaan binnen GOUDA den 19^{en} April 1732

By my Secretaris der Stad GOUDA,

geteykent op datum als boven.

In a Billiet van Secretaris

dit
Merk gesteld bij Magtelij Maartens
 Bij magte Sje Maartens

■ Aangifte van overlijden door middel van een zgn. *begraafbriefje*, dat daterend van 19 april 1732. Bij het kruisje is vermeldt: dit merk gesteld bij Magtelij Maartens

de kerckmeesters tot reparatie vande twee bruggen en 't ophalen van de mueren uyt de wateren en het diepen rontom, mits de mueren rontom het kerckhoff, hebben moeten extraordinaris vaceeren *5, twee ende twee, om alle daghe vouch ende laet op het voorsz werck gheen opsicht te hebben, na malcanderen daartoe verpeent *6 te hebben, tot profijt vande kercke, soo hebben sij met eenighe ghoede vrunden, daertoe ghenoot ten huijze van Jan Pieters Seyffen, verteert de somma van 35 gulden en 5 stuivers?

De kerkmeesters waren blijkbaar van mening dat zij na hun opzienerswerk in die sombere omgeving wel een vrolijk avondje hadden verdiend! Op de totale kosten van de restauratie die 2665 gulden en 5 stuivers bedroeg! was het bedrag dat zij hadden verteerd nauwelijks de moeite waard.

HET WEESHUIS

Op 4 mei 1640 werd tussen de kerkmeesters en de weesvaders overeengekomen dat een gedeelte van het kerkhof tegen vergoeding van kosten aan het Weeshuis zou worden afgestaan, en wel het stuk "recht tegenover het vermelde huis". Het onderhoud en reparaties van de daar aanwezige muur kwam dan ook voor rekening van het Weeshuis. Tevens werd bepaald dat ook de asput die zich daar bevond door het Weeshuis mocht worden gebruikt.

Op 29 december 1756 deelden de weesvaders mee dat men van dit laatste voorrecht afzag, omdat de put voor het Weeshuis van geen nut meer was, *8

TOEZICHT OP HET ONDERHOUD

Verschillende kerkbedienden hadden tot taak om er nauwkeurig op toe te zien dat het kerkhof goed werd onderhouden. De metselaar had de opdracht de eerste en tweede doodgraver te assisteren bij het schoonhouden ervan en om "vuyligheden die aldaar, alsmede in het secreet mogten werden gevonden te suyveren en in de put te brengen". Twee maal per week werd gecontroleerd of er geen ongelijkheden of ingezakte graven waren ontstaan en of de verstrooide doodsbeenderen op het kerkhof wel werden verzameld en "onder het luik gebracht". Alles werd dus in het werk gesteld, om de omgeving zo leefbaar mogelijk te houden voor de omwonenden,

In de kerk mocht niet dieper worden gegraven dan twee lijken, dit in tegenstelling tot het kerkhof, waar zo diep mogelijk werd gegraven" zondar dat daarbij evenwel onvargane

lijken werden aangerod". Er mocht geen tweede put worden gegraven alvorens de eerste vol was.

Voor het ruimen van graven in de kerk waren tegen de kerk twee zgn. knekelhuisjes gebouwd, waarin de beenderen op ordelijke wijze werden opgestapeld. Was het huisje vol, dan werd er in de kerkvloer een put gegraven, waarin de beenderen werden gestort. Bij de laatste restauratie van de kerk (van 1964-1980) zijn bij graafwerkzaamheden nog enkele van dergelijke kuilen blootgelegd. Ook in de straat aan de zuidzijde van de kerk en zelfs in de tuin van het kostershuis werden toen beenderen gevonden.

Dorck Crabeth

+ Henry van der
 + Jacob van
 + Maritje van
 + Grietje van
 + Gertrude van
 + Sielgout van
 + Godelijne van
 + Corningel van
 + Pieter van
 + Pieter van
 + Jan van
 + Gerrit van
 + H. Adriaan van

- Fragment uit de lange lijsten van overledenen uit het jaar 1574: o.a. de naam van de glasschilder Dirck Crabeth.

Het kerkhof moet vroeger een zeer grote oppervlakte hebben beslagen. Later werd er noofzakelijk achter net koor, nu de Willem Vroesentuin, begraven.

Een herinnering hieraan vormen duizenden begraafbriefjes in het kerkarchief, daterend van 1696-1820. Een dergelijk voorgedrukt briefje moest na de aangifte van het overlijden aan de koster worden getoond, alvorens deze toestemming tot begraven mocht geven.

Die briefjes vermelden de naam van de overledene, meestal met het huisadres en de leeftijd. Degene die de aangifte deed, ondertekende het briefje. Dit gebeurde nogal eens met een kruisje, omdat er onder de arme bevolking velen waren die konden lezen noch schrijven. De secretaris van de stad schreef

dan de naam er bij. Bij genealogisch onderzoek leveren deze briefjes soms interessante gegevens op, al is het dan beslist niet over de zo vaak gezochte "rijke tak" van de familie.

De woorden *Pro Deo* links in de bovenhoek waren een aanduiding dat de begraafkosten door de stad werden betaald.

EEN BIJZONDERE GRAFZERK

Als in de wintermaanden de bladeren aan de bomen ontbreken, kan men in de hoek van de Willem Vroesentuin, bij het water, tegenover het Raoul Wallenbergplantsoen aan de Jeruzalemstraat, onder de struiken een grafzerk zien liggen. Die herinnert aan de vroegere functie van de tuin. De inscriptie op de steen luidt:

Johannes Hermannus Krom
V.D.M.
Gouda e
obiit die 23 december 1827
aet suae 59 annos

Hier ligt J.H. Krom begraven, niet zoals voor een predikant gebruikelijk was in de kerk, maar op zijn uitdrukkelijke wens gewoon op het kerkhof, tussen de armen van Gouda, voor wie hij tijdens zijn levens zoveel had betekend,

BEGRAVEN IN DE KERK VERBODEN

Aan het begraven in en om de kerk kwam in 1832 een eind, toen dit van overheidswege werd verboden. Op 1 november 1832 werd de Algemene Begraafplaats in de Korte Akkeren (de tegenwoordige Prins Hendrikstraat) in gebruik genomen.

Eer het zover was hadden vele duizenden een laatste rustplaats gevonden in de schaduw van Gouda's oude parochiekerk.

In 1843 verkeerden de muren van het kerkhof in zo'n bouwvallige staat, dat het onderhoud een te grote financiële zorg werd. In een vergadering van de kerkvoogdij van 2 april 1849 werd de zaak ter sprake gebracht. Men zag als enige mogelijkheid het kerkhof te verkopen. Als gegadigden hiervoor werden de regenten van het Oude-Mannenhuis genoemd. De vraagprijs werd bepaald op f 500,-. Bij de overdracht werd verplicht voor wat het restant, zoals:

le dat de koper verplicht zal zijn zorg te dragen dat de nodige afscheiding of omheining zal geschieden voor het graf van wijlen ds.

J.H. Krom

2e dat mede de koper zal moeten behouden de gang of overpad langs hetzelfde kerkhof, zoals thans bestaat

3e dat die verkoop zal moeten geschieden met consent van Gedeputeerde Staten, verleend op advies van het Provinciaal College.

De voorzitter van de kerkvoogdij ging als regent van het Oude-Mannenhuis deze zaak met zijn mederegenten bespreken,

Het resultaat was dat op 4 juni 1849 kon worden bekendgemaakt aan de kerkvoogdij, dat het kerkhof was verkocht voor de gevraagde som, en wel "zonder de bruggen die toegang tot hetzelfde verlenen". Eer het transport kon plaatsvinden, was eerst de toestemming van de Koning vereist, omdat het hier een onderhandse transactie betrof. Toen ook dit was geregeld, werd in april 1850 het kerkhof aan het Oude-Mannenhuis* in bezit overgedragen.

Nog weer later, op 21 april 1834 werd een stukje van de tuin, nodig voor de bouw van de Van der Vormkapel, door de kerk teruggelocht van het Oude-Mannenhuis voor het symbolisch bedrag van 1,-, één gulden! In deze kapel werden de gebrandschilderde Glazen geplaatst afkomstig uit het Regulierenklooster aan de Raam, die van 1580 af waren geplaatst in de ramen 20 en 21 in het koor van de St.-Janskerk.

Henny van Dolder

N O T E N

*1 A. Scheygrond, *Goudsche Straatnamen*, blz. 2

*2 J. Taal: *De Goudse kloosters in de Middeleeuwen*, blz. 167

*3 *kerkarchief Herv. Gemeente Gouda (KA), KM 267a; jaarrekening St. Janskerk 1373-1374 (copie van Gemeentearchief Gouda) fol. JO r*

*4 *Goudsche Straatnamen*, blz. 128

*5 *waeren, asjen, onbeheerd zijn*

*6 *verpeenen, een boete aan elkaar voorstellen*

*7 KA: *KMI, Resolutieboek kerkmeesters*

*8 *idem KM 17, idem*

*9 *nu Willem Vroesenhuys genoemd naar de stichter in 1555*

* *De Vroesentuin - oudtijds het kerkhof rond de St. Jan.*